

հայտնեան անսահման ոգևորությամբ և վճռական պատրաստակամությամբ ընդառաջելով հայրենիքին եկող կոչին:

Հայրենիքի դռները բաց են այսօր Հայաստանասեր բոլոր հայերուն առջև:

Լիբանանի մեջ սկսած արձանագրությունները ցույց տվին թե արտասահմանի հայությունը ինչպիսի սեր կտա՞ն դեպի Մայր Հայրենիքը:

Լիբանանեն հասած թերթերեն կիմանա՞նք, թե 8 օրվա ընթացքին ներգաղթի գրասենյակներուն մեջ արձանագրուած հայերուն թիվը 40 հազարի հասած է Պեյրուքի մեջ:

Պաղեստինի հայաշատ շրջաններուն մեջ ժողովուրդին առօրյա խոսակցության նյութը ներգաղթն է:

Բանվորը կխոսի Հայրենիքի մեջ իր ապագա գործի մասին: Արհեստավորը իր գործիքները կփոխարինե՞ն նորերով պատրաստ գտնվելու նպատակով ներգաղթի օրվան:

Առևտրականը իր ապրանքները հայրենիք փոխադրելու մասին կխորհի:

Դեպի Հայրենիք՝ այս է բոլորին մտածմունքը: Անով մեկտեղ, չի մոռնա՞նք ըսելու, որ կան մարդիկ և կամ խմբավորումներ, որոնք «խոհեմության, լրջության, հեռատեսության» հին և ժամանակավրեպ եղանակներ կերգեն ժողովուրդին: Հայաստանի մեջ... ցուրտի սաստկության առասպելներ կհյուսեն: Կոշիկի՝ չզոյության հեքիաթներ կստեղծեն: Գաղթականության, թշվառության ուրուականներ կներկայացնեն ժողովուրդին:

Ժողովուրդին ունեցած խանդավառությունը ներգաղթի նկատմամբ ինքնին փաստ մըն է, և բոլոր մութ ուժերը պիտի ստանան իրենց պատասխանը, երբ սկսին ներգաղթի արձանագրությունները և ժողովուրդը ցույց տա Հայրենիք մեկնելու իր հաստատ կամքը:

Հ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

(«Միութիւն» փետրվ. 10 1946 թ. Հայֆա)

ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ՄԱՂԹԱՆՔ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՌԹԻՎ

Նախապես եղած պաշտոնական ծանուցման համաձայն, մայրաքաղաքի Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցում, Ս. պատարագից հետո, կատարվեց մաղթանք սփյուռքի հայության Հայաստան վերադառնալու արտոնության առթիվ:

Պատարագին երգում էր «Կոմիտաս» երգչախումբը: Եկեղեցին լիքն էր հոծ բազմություն:

Հանդիսավոր մաղթանքը կատարվեց Իրանա—Հնդկաստանի և Թեհրանի թեմերի թեմակալ Առաջնորդ Գերապատիվ Տ. Վահան եպիսկոպոս Կոստանյանի ղեկավարությամբ և քահանայական դասի մասնակցությամբ:

Մաղթանքից հետո թեմակալը ղգացված մի քարոզով հուզեց ներկաներին, որոնց մեջ արտասովորներ էլ կային:

Հաղորդելով Մոսկվայի, Երևանի և այլ ձայնացիների տված ավետիսը՝ Հայաստանի դռները բացվելու մասին, թեմակալ Առաջնորդն իբրև թարգման հայ հավաքականությունների, իր ջերմ խնդակցությունը հայտնեց և շեշտեց, որ դրանով կատարվում է սփյուռքի հայրենաբաղձ հայության բոլոր ցանկությունը և լայն հնարավորություն է տալիս նրան վերադառնալ իր հայրենի երկիրն ու իր աջակցությունը բերել Հայրենի-

քի վերելքին և իր աշխատանքով զարկ տալ նրա ծավալուն բարգավաճման: Մատնանշելով կառավարության ընձեռած խոշոր հարմարություններն ու աջակցությունը՝ որ կայանում է ներգաղթողների իրենց առանց մաքսի անցկացնելու և բնակարանի կառուցման 50 տոկոսը հոգալու մեջ, թեմակալ Առաջնորդը շեշտեց, որ ոչ մի կառավարություն այդպիսի օգնություն չի արել, երկրից դուրս գտնվող իր հատվածներին:

Անդրադառնալով ապա աշխարհի ամենահաջավոր՝ 1915 թվի Ապրիլյան Նդեռին, հիշելով անմեղ մի ժողովուրդի մարտիրոսական տառապանքը, ոճրածին թշնամու գործադրած գաղանալին սոսկումները, թե տարագրության ճանապարհին և թե կիզիչ անապատներում, Սրբազանը ոգեկոչեց հայ մտավորականների, ղեկավարների և մեծ նահատակների հիշատակը, առանձնապես շեշտեց Կոմիտասի սոսկալի ապրումները և հուզվումով հիշեց այն սրտաճմլիկ տեսարանները, որոնց ախանափես էր եղել, աղետի այդ օրերին էջմիածին ապաստանած փախստականների կշանքից:

— Սոսկալի այդ տեսարաններին ականատեսները միայն կարող են չափել եղեռնի ահավորությունը, — ասաց Սրբազանը տխրությամբ, ավելացնելով, որ թշվառությունը տեղի մի քանի տարի:

Նկարագրելով Հայաստանի ամրապնդման և վերելքի ստեղծագործական աշխատանքները, Սրբազանը շեշտեց խորհրդային Միության հզոր հովանավորությունը, որի ապացույցներից մեկն էլ ահա ներգաղթի արտոնությունն որոշումը: Ապա անդրադարձավ այն հայրենաբաղձ ցանկություններին, որ արտահայտել է սփյուռքի հայությունը Հայաստան վերադառնալու համար, այն միջնորդության, որ խորհրդային Միության գործավարների խորհրդի մոտ կատարել է Հայաստանի կառավարությունը և այն դիմումին, որ երեք մեծ և դաշնակից պետությունների արել է Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Գեղորդ Զ խնդրելով իրագործել Սևրի դաշնագրի Հայաստանին վերաբերյալ մասը և հայության վերադարձնել իր պապենական հողամասերը, որտեղ գտնվում են իր սրբությունները, իր նախնյաց գերեզմանները և իր հիշատակարանները: Վեհափառ Կաթողիկոսը պահանջել է, հայության վերադարձնել բռնագրավուած իր Հայքենիքը, որպեսզի հայությունը թողնելով իր թափառական կյանքը, վերադառնա իր սեփական տունը, վերաշինի իր բուն իր հարազատ երկրում և նվիրվի իր շինարար աշխատանքներին:

Խոսելով ի սփյուռս աշխարհի ցրված հայ հավաքականությունների մասին, Սրբազան Առաջնորդը գոհունակությամբ վկայեց, այն բարեկեցիկ վիճակը, որ ունեցել է 340 տարի և այժմ էլ ունի իրանահայությունը:

Տեղ լինելով տնտեսական և մշակութային հարմարությունների, Իրանի հայությունը ապրել է խաղաղ, պարսիկ ժողովրդի հետ համերաշխ և սիրով:

Բարեկեցիկ վիճակում է նաև ամերիկահայությունը: Սակայն այլ գաղութներ շատ են տառապել մանավանդ պատերազմի արհավիրքներից:

Քարոզի վերջում կոչ անելով սփյուռքի հայության խուռներամ վերադառնալ իր գեղածիծաղ Հայքենիքը, ապրելու ալեգարդ Մասիսի և ձյունապատ Արագածի հովանու տակ, Սրբազանը, ամբողջ գաղութահայության թարգմանր հանդիսանալով, քերթ խոսքերով հաջողություն և հարատևություն մաղթեց խորհրդային Միության՝ հայտնական ներգաղթի որոշումը տալու առթիվ, Հայաստանի ղեկավարներին ու կառավարության՝ կատարած միջնորդության համար և Վեհափառ Կաթողիկոսին՝ իր կորովի դիմումի առթիվ, հայտարարելով, որ Կարսն ու Արդահանը և հայկական հողամասերը հայությանն են պատկանում, պիտի կցվեն ներկա Հայաստանին, որպեսզի աշխարհում աստանդական հայ հատվածները տեղ ունենան տեղավորվելու իրենց սեփական հողի վրա միատեղ ու միաձուլ լծվելու ըստ ստեղծագործական և շինարար աշխատանքների:

ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ

(«Ալիֆ» թիվ 280 1946 թ. Թեհրան)

Ն Ա Մ Ա Կ Փ Ա Ր Ի Զ Ե Ն

28 հունվար 1946 թ.

Շատոնց սպասված լուրը հասավ հոս ալ: խորհրդային Միության Բարիդի դեսպանատունն հաղորդվեցավ Հայ Ազգ. Ընդհ. Միության Կեդրոն. վարչության թե՛ կրնա սկսուիլ Ֆրանսային դեպի խորհրդային Հայաստան ներգաղթել ուղղորդված արձանագրության և Հ. Ա. Ը. Միությունը բաժնեց իր բոլոր մասնաճյուղերուն դիմումնագիր-թուղթեր, զորս պիտի լեցնեն Հայաստան երթալ ուղղորդված-երկուական օրինակ:

Այսպես սկսված է արձանագրությունը ներգաղթելու ուղղորդված:

Ասոր հարակից կազմված է դերձակներու արտելը, որուն պիտի հետևին կոշկակարներու և այլ արհեստավորներու արտելները:

Հիմակ ալ տակավին գոյություն ունի կասկածամտություն՝ ոմանց քով, այս կամ այն պատճառով: Բայց այս տողերը ստո-

րագրողը անոնցմե է— որոնք կուզեն ունենալ իրենց երդիքը հայրենի հողին վրա, առանց ազդվելու վանխակալ կարծիքներ:

Ակնարկ մըն ալ տեղական ազգային-եկեղեցական կազմակերպության մասին:

Հոս բացառիկ կազմակերպություն մ ունի մեր Հայոց եկեղեցին, որ վկառավարվի կրոնական ընկերակցություններու հատուկ օրենքով:

Եկեղեցվո շուրջ հետաքրքրությունը ավելի շատցած է այն օրեն ի վեր, որ մեր եկեղեցիի գերագույն պետին էջմիածնի վաթողիկոսին վողմե ազգօգնու ձեռնարկներ տեղի ունեցան հայրենական պատերազմին առթիվ, սերտացնելով գաղութներու կապը հայրենիքի հետ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(«Պայքար» փետրվ. 7 1946 թ. Բաստոն)

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԼՈՒՐԸ ԵՎ ՊՈԼՍՈ ՆԱՅԵՐԸ

Քանի մը օր առաջ, Պոլսեն ստացված նամակն մը կտեղեկանանք թե ներգաղթի լուրը աննկարագրելի խանդավառությամբ ստեղծած է թյուրքիս բոլոր հայերուն մեջ: Նամակագիրը կհայտնե թե, ամեն օր հարյուրավոր հայրենակիցներ սովետ հյուպա-

տոսարան կդիմեն արձանագրվելու համար: Նամակագիրը կավելցնե թե արձանագրվողները մեծ մասամբ արհեստավոր և միջակ դասակարգին կպատկանին. սակայն անոնց մեջ հարուստներ ևս չեն պակսիր: («Միուրիմ» հունվ. 13 1946 թ.)

ՆԵՐԳԱՂԹ ԴԵՊԻ ՆԱՅՐԵՆԻՔ

Ժողովրդական Կոմիսարներու Խորհուրդը որոշեց դյուրացնել արտասահմանի հայությունը ներգաղթը դեպի Հայաստան: Նաև որոշեց բաճախ ներգաղթողներու բնակելի շենք ունենալու պետական վարկ:

Ներգաղթողները առանց մաքսային արգելի պիտի կրնան իրենց հետ տանել իրենց սեփական գույքերը:

Արտասահմանի հայրենակարոտ հայության Սովետ Միության հանդեպ ցույց տրված սերն ու համակրանքը Հայկական ու Համամիութենական կառավարությանց կողմն կգնահատվի գրկաբաց ընդունելությամբ, ազատ ու անկաշկանդ ներգաղթով և պետական վարկով:

Ներգաղթի արտոնության բերկրալի լուրը անսահման ուրախությամբ կհամակն սրտերը բոլոր անոնց, որոնք մաքուր համոզումը ունեցան Սովետ Հայաստանի լուսապայծառ իրականության, և որոնք, Սովետ Միության հայրենական պատերազմի դժվարին օրերուն, անխախտ հավատքը ունեցան ժողովուրդներու արդար դատի հաղթանակին, անձկանոք սպասելով բախտավոր ու հրաշանիկ օրվան, դեպի հայրենիք ներգաղթին, մասնակցելու համար հայրենիքի վերելքի աշխատանքներուն:

(«Հայ մամուլ» դեկտ. 8 1945 թ. Բույն-նոս-Այրես)

ՆԱՅ ԿՅԱՆՔԸ ԱԺԼՈՒՆԻ ՄԵՋ

Ներգաղթի լուրը մեծ խաղաղություն ստեղծեց Աժլունահայության մեջ: Թեև շատ հայեր չկան հոս, ընդամենը 4 ընտանիք գյուղին մեջ և 4 հիվանդապահուհիներս «Կայկետ Միշլըն» հիվանդանոցին մեջ: Բայց ինչպես ուրիշներու, նույնպես մեր սիրտը կուրախանա, երբ կկարդանք որևէ լուր հայրենիքի մասին: Մանավանդ Անդրհորդանանի խորքերը գտնվող այս փոքրիկ գյուղին մեջ, ուր գրեթե մեկուսացած ենք աշխարհեն, ավելի շատ պետք ունինք սփոփարար դեղերու, սփոփելու համար հայրենիքի տենչին ծարաված մեր հոգիները, Եվ ահա դեղ մը, «Միութիւն» կուգա սփոփելու մեր պանդխտացած հոգիները, որոնք երկար ժամանակն ի վեր կսպասեին այդ կենսաբեր նյութին:

Հիմա բոլորս ալ լկկարդանք «Միութիւն»-ը և անհամբեր կսպասենք նոր թվերու:

Կիրակի օր մը, երբ 4 հայ հիվանդապահուհիներս գյուղ իջած էինք աղոթքի համար, ճամբան հանդիպեցանք հայ տղոց փոքրիկ բանակին, ընդամենը 6 հոգի, որոնք փութցնելը կշրջեին «Հայաստան պիտի երթանք» պոստիով:

Մոտեցա ամենեն պղտիկին, որ հազիվ 4 տարեկան կար ու հարցուցի.

— Ո՞ւր պիտի երթաս, Թորոսիկ.

Տղան երկու ձեռքերը օդին մեջ ճոճելով պոռաց.

— Հայաստան, Հայաստան:

— Ե՞րբ պիտի երթաս.

— Հիմա, ճիշտ հիմա.

— Ինչո՞ւ.

— Օղանավին մեջը կնստիմ և թռն կերթամ:

— Ո՞ւր է, օղանավ չկա հիմա:

— Է՛, անիկա ուրիշները տարաւ հիմա. վերջը զիս պիտի տանի:

Գացինք Թորոսիկին տունը այցելության: Մտողը հոն էին, ինչպես նաև մեծ մաման. հազիվ տեղավորված էինք, երբ Թորոսիկ մեծ մորը քով գնաց վազելով.

— Նենե, նենե.

— Ի՞նչ է տղաս, ըսավ կինը զարմացած տղուն այս անսովոր վարմունքին վրա:

— Դուն ալ ինձի հետ Հայաստան կուգա՞ս, հարեց փոքրիկը մեծ մորը գիրկը նստելով.

— Ինչու չէ տղաս, Հայաստանը մեր հայրենիքն է. ո՞վ չուզեր տեսնել իր հայրեն-

նիքը. եթե դուն երթաս, ես ալ հետդ կուգամ, պատասխանեց մեծ մայրը խնդալով:

— Նենե՛, մաման, պապան ալ հետներ-
նիս տանի՞նք.

— Անշուշտ, Թորոսի՛կ.

— Ուրեմն անոնք ալ կառնենք օդանավին
մեջը կղնենք և ես ալ օդանավը կբռնմ և
թը՛ռ, կերթանք Հայաստան:

— Բայց դուն օդանավ բռնել չես գիտեր.
եթե մեզի վար ձգես, մենք ի՞նչ պիտի ըլ-
լանք, ըսավ մայրը ժպտելով.

— Զե մամա, մի վախ՛նար. Ստալին պա-
պան մեզի կրոնե և մենք ալ չենք իյնար:

— Ինչպե՛ս օդանավը կբռն, տղա՛ս,
հարցուց հայրը անդին:

— Պապա, ընավ չե՛ս տեսեր, — ըսելով
սկսավ շրջանակ դառնալ սենյակին մեջ.

Մյուս տղաքը, որոնք նստած էին գորգին
վրա, սկսան իրենք ալ Թորոսիկին ետևեն
դառնալ:

Կարծեր տեսնել այս փոքրիկ տղոց խա-
ղը: Բոլորն ալ կարծես մեյ մեկ օդանա-
վորդներ եղած կդառնային շարունակ ա-

ռանց կանգ առնելու: Բայց ամենն ալելի,
անոնց հայրենասիրությունը գրավեց իմ
ուշքս:

«Աստուծո՛ւ կամոսով ինքնիրենս — զրկված
են ազգային դպրոց մը ունենալն, ու գոնե
պիտի սորվեին կարդալ, գրել իրենց լեզուն:
Պիտի սերտեին մեր քաղերուն պատմությու-
նը և վերջապես, ամեն ինչ որ հայ պատա-
նի մը պետք է գիտնա: Բայց այս խեղ-
ճերը հիմա ստիպված են օտար դպրոց,
օտար լեզու սորվելու»:

Հակառակ ասոր, անոնք միշտ կպահնե-
րենց հայությունը: Որովհետև անոնց դըպ-
րոցը եղած է իրենց տունը և դաստիարա-
կը՝ իրենց մայրերը: Անոնք կխոսին մաքուր
հայերեն: Գիտեն արտասանություններ և
երգեր: Դժբախտաբար ոչ գրել կարդալ:

Ուրխալի է, որ հայ ծնողքները միշտ
հայերեն կխոսին իրենց պոլիկներուն հետ
և կշանձնեին միշտ վառ պահել հայրենիքի
սերը անոնց մեջ:

Օր. ԽԱԹՈՒՆ ԱՐԱՆՆԱՄՅԱՆ
(«Միութիւն» 27 հունվ. 1946)

ԻՆՉՈՒ ԿՈՒՁԵՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԹԱԼ

(Սահակյան վարժարանի 6 դասարանի աշակերտ տասնմեկ տարեկան Օշին Մարթա-
յանի դպրոցական շարադրությունը)

Հայաստան երթալով կհասկնանք այն եր-
կիրը, ուր մեր նախահայրերը ապրած, կըռ-
ված, արյուն թափած և մեռած են մեզի
համար: Ինչպես մեր ծնողքը, պետք է սի-
րենք նույնպես մեր հայրենիքը, որովհետև
մեր առաջին ծնողքը ա՛ն է:

Առանց հայրենիքի, շատ ազգեր կորստած
են տարիներու ընթացքին, բայց հայ ազգը
միշտ բարձր մնաց, որովհետև հայը ուր որ
ալ ըլլա, հիշած է իր հայրենիքը: Եթե մեր
հայրենիքը չլլար, մենք մեր լեզուն կոր-
սընցուցած և մեր դրացի երկիրներուն լե-
զուն սորված պիտի ըլլայինք:

Ինչպես հայրը մը և մայրը մը կուզեն, որ
իրենց զավակը քովերին ըլլա, այնպես ալ
մեր հայրենիքը կուզե՛ն, որ ամբողջ հայ ժո-
ղովուդը քովը ըլլա:

Մենք օտար երկիրներուն մեջ միշտ գեշ
աչքով դիտված ենք: Բայց կհուսանք, թե
մոտ օրեն մեր հայրենիքը պիտի ներգաղ-
թենք և մեր ուսումը հոն պիտի ամբողջաց-
նենք ու ավելի խանդավառ շարունակենք:

Մենք մեր հայրենիքը կուզենք երթալ ոչ
թե միայն օգտվելու, այլ օգտակար ըլլալու
համար:

(«Ժողովուրդի ձայն» հունվ. 31 1946 թ.)

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱԼԵՊԻ ՄԵՋ

Հալեպ ներգաղթի լուրը դիմավորեց անօ-
րինակ ոգևորությամբ: Տեղովուս ներգաղթի
կոմիտեն կազմվեցավ լայն ներկայացուց-
չական հիմունքներով: Նկատի առնված էին
կուսակցությունները, մշակութային և հայ-
րենակցական միությունները, հարանվանու-
թյունները: Հալեպի զանազան թաղամասե-
րուն մեջ բացվեցան արձանագրությանը 21
գրասենյակներ, որոնք մինչև վերջ խճողված

են արձանագրվելու եկած բազմությամբ մը:
Սրտաշարժ դեպքեր և սրամիտ խոսակ-
ցություններ անպակաս են: Կիլիկյան դըպ-
րոցի դրան առջև ծերունի մը կպոռա ամ-
բոխին. «Քառասուն տարի է, որ կսպասեմ
այս օրվան, ձգեցեք որ առաջին անգամ ես
արձանագրվիմ»: Ուրիշ գրասենյակի մը մեջ՝
արձանագրող պաշտոնյան գրվելու եկած
Քիլիսցիի մը կհարցնե. «Եթե Քիլիսը մեզի

տան, հո՞ն կերթան, թե Սովետ Հայաստան»։ —Ո՛չ, ո՛չ, շատ մարդիկ կորսնցուցի հոն։ Ես Սովետ Հայաստան պիտի երթամ, այդ հողը ամեն ինչ մոռցնել կուտա։

Ուրիշ գրասենյակի մը մեջ պաշտոնյային մեկը, որ դժվարություն է ունեցած արձանագրովող կնոջ մը հետ, քովի ընկերոջ կը գանգատի. «Նղբա՛յր, մարդ ի՞ր զավակներուն անունները կ'մոռնա։ Հինգ վարկյան կորսուցուցի մինչև որ տիկինը հիշեց թե ի՞ր փոքր աղջկան անունը Լուսին է»։

Նոր գյուղի գրասենյակները ավելի աղմուկալից են։ Բազմությունը հոս անհամբեր է, իսկ արձանագրող պաշտոնյաները նեղն են։ Աճուրդովի գրասենյակին մեջ վաթսուն տարեկան Զեյթունցի մը կըսեր. «Արձանագրե՛, տղաս, դեռ ես Հայաստանի մեջ զին-

վոր կրնամ ըլլալ»։ Տավուտիի գրասենյակը ներկայացավ կին մը, ամուսնույն ինքնություն թուղթը ձեռքը. —Հինգ զույգ զավակ ունիմ։ —Տիկին, ինչո՞ւ չեք բեր թե տառը զավակ ունիք։ —Ի՞նչ գիտնամ, երկիրը երբ զավակ կ'ունենայինք քահանան կը բարկանար, կաստեր։ Բայց մեր հայրենիքին մեջ շատ զավակ ունեցողները կսիրեն եղբի։ Աստուած նորեն կուտա...»։

Այսպես, շարան շարան ժողովուրդը կուգա։ Ամեն ոքի գլխավոր մտածումը ներգաղթն է։ Նրեկոները՝ կիսոսին ներգաղթի մասին և այդ խոսակցությունները կերկարաձգվին մինչև ուշ գիշեր, և կշարունակվին երազի մեջ։

ՔՂԹԱԿԻՑ

(«Ժողովուրդի ձայն» փետրվ. 28 1946 թ.)

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԵՋ

Ներգաղթի արձանագրությունները աննախընթաց խանդավառություն ստեղծած են Դամասկոսի հայության մեջ։

Այս առթիվ ուրախ ենք հայտնելու, թե արաբական պատասխանատու շրջանակները շատ բնական և արդար կգտնեն հայերու իրենց մայր հայրենիք վերադառնալու բաղձանքը։ Պետական բարձրաստիճան շրջանակներու մոտ զգուհանքի և արհամարանքի

միայն արժանացան այն կարգ մը ալլախերած հայերը, որոնք դիմում կատարած են ներգաղթի արձանագրությունները խափանել տալու համար։

Արձանագրությանց աշխատանքները ձեռնհաս կերպով կղեկավարեն ներգաղթի տեղվույս կոմիտեն։

ՔՂԹԱԿԻՑ

(«Ժողովուրդի ձայն» փետրվ. 26 1946 թ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ ՖԱՄԱԿՈՒՍԹԱՅՈՒՄ

Ֆամակուսթայի Հայաստանի Բարեկամներու Միության ձեռնարկությամբ կազմված է ներգաղթի «Ֆոնտ»-ի Հանձնախումբ մը, որ պիտի աշխատի զանազան միջոցներով գոյացնել գումար մը, դյուրացնելու համար

ներգաղթող չքավոր ազգայիններու կարիքները։ Գումար մը արդեն իսկ գոյացած է։

(«Նոր Արաբո» մարտ 1 1946 թ. Լաոնաֆա Կիպրոս)

ԻՆՉ ԿԸՍԵՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՎՈՂՆԵՐԸ

(Պտույտ մը արձանագրության կեդրոններու մեջ)

Ուրբաթ օր, առտուն կանուխ արթնցա ուրախ տրամադրությամբ։ Հավաքեցի ընտանիքիս անդամներուն ինքնության թուղթերը և գացի մեր թաղին (Նոր Նոգկատ) արձանագրության կեդրոնը, ուր արդեն հավաքված էին տասնյակ մը մարդիկ։ Ժամը 7 եղավ։ Հոն էին մոտ 60 ընտանիքի հայեր։ Բոլորին երեսին կշողար ուրախության ժրպիտ մը։ Վարկյանն վարկյան կշատնար բազմությունը։ Արձանագրվելու կոպային թաղին աղբատն ու հարուստը։ Ամեն մարդ

անձկությամբ կսպասեր արձանագրվելու Ամենքն ալ կուգեին մեկը մյուսին առաջ գրվիլ։

Ուրիշներ մեկ կողմ քաշված կըսեն. «Մեր թիվերը իրարու ետև ըլլան»։ Խումբ մը կոշկակարներ կըսեն. «Միասին գրվինք և մեկ նավ նստինք»։ Ծրագիրներ կպատրաստվեին նավուն մեջ ըլլալիք «քեյֆ»-ին մասին։

Այս խանդավառ մթնոլորտին մեջ էր, որ հասավ Տոթթ. Ա. Մանվելյան, իր հետ բե-

հետք արձանագրության թուղթերը: Մեծ իրախանցում և ուրախություն մը ծայր տրվավ: Տոբթ. Մանվելյան մեկիկ մեկիկ բաժնեց հարյուրի մոտ արձանագրության թվեր: Անմիջապես որ արձանագրվեցա և արձանագրել տվի ընտանիքիս անդամները, անցա արձանագրության մյուս կեդրոնները:

Գացի սանձագրիներու թաղը: Սենյակի մը մեջ զետեղված են երկու սեղան: Ներսն ու դուրսը, ոտքի վրա և նստած՝ մարդիկ և կիներ, արձանագրության թիվերը ձեռքերնին, կապասն իրենց արձանագրության կարգին: Երեսունհինգ տարեկան մարդը մը, որ 1938-ի Ալեքսանդրեթի Սանձագի գաղթականության, Հալեպ գացած էր և անկից ալ Պեյրուֆ անցած, կպատմե իր ընտանիքի կյանքն: Չորս զավակ ունի և մեկը միայն դպրոց կըրկն: Մյուս երեքը փողոցները կը թափառին: Խոսակից մը ընդմիջելով ըսավ. «Բոլորս ալ նույն ցավերը ունինք: Այս ցավերն կազատինք» երբ գաղթականի ցուպը ձգենք օտար հողի վրա ու երթանք Հայաստան:

Գացի Մարաշի Երիտասարդաց Միության ակումբը: Ընդարձակ սրահի մը մեջ, սեղաններ քով քովի շարված են: Յոթը-ութը հոգի նստած կգրեն: Ուրիշներ անկյուն մը դրված սեղանի մը քով կվազեն թիվ ստանալու համար: Ուրախութենե կշողան բոլորին դեմքերը:

Յոթանասուն տարեկանի մոտ պապիկ մը, երիտասարդներու խառնված, կպատմե. «Իմ հայրս ինձի կըսեր, օր մը Հայաստան պիտի երթանք տղաս: Գնաց հայրս ու շտեմավ ալս օրերը: Մինակ ես մնացի մեր ընտանիքի 18 անդամներն: Փառք Աստուծո, ես ալ առանց Հայաստանը տեսնելու չպիտի մեռնիմ: Աստուծած ինձի պարգևեց այս օրերը»:

«Իսկ մենք, կըսե հիսունեոց մարդ մը, հինգ եղբայր էինք: Ամեն մեկս երկիր մը

ինկանք: Մեկ եղբայրս եգիպտոս է, ուրիշ մը Հունաստան: Եղբայր մըն ալ ունիմ Ֆրանսա, իսկ չորրորդ եղբայրս Ամերիկա է: Բոլորս ալ շոլուկ-շոճուկի տեր ենք: Բոլորս համոզված ենք, թե ուրիշ ճար չկա: Միայն Հայաստան երթալով իրար պիտի գտնենք»:

Գացի Հաճըն թաղը: Երբ ներս մտա սրահին անակնկալի եկա: Մարդիկ խումբ խումբ նստած են: Երիտասարդները ոտքի վրա կերթան կուզան թված երեսներով: Առաջին հանդիպողին հարցուցի. «Ի՞նչ է, ինչո՞ւ չեն գրեն»: Երիտասարդը պատասխանեց. «Եղբայր, գացին արձանագրության նոր թուղթեր բերելու»: Ժամը 11 էր: Արդեն լրացած էին մեկ օրվան համար ցրուած թուղթերը: Ես ալ նստեցա սպասողներու կարգին: Պատմեցին թե երբ առտուան ժամը 8-ին արձանագրությունները պիտի դուրսեին, վրա հասած է Տեր Թորոս քահանան: «Կեցեք տղաք, ըսեր է Տեր Հայրը: Արձանագրությանց չսկսած Հայր Մեր մը ըսենք»: Տեր Հոր Հայր Մերեն վերջ սկսած են արձանագրությունները:

Քիչ մը անդին նստաբաններուն վրա նրստած մարդիկ կպատմեն Հաճընի կյանքն, և այն նահատակներուն մասին, որոնք հարենիք մը ունենալու համար իրենց արյունը թափեցին, իսկ ուրիշներ աքսորի մեջ մեռան: Անոնք մեռան գացին: Մեզի վիճակված է եղեր այս երանելի օրը տեսնելը:

Երիտասարդ մը ըսավ. «Հայրս հոս մեռավ: Ինձի պատվիրեց. եթե ես մեռնիմ և օր մը դուք Հայաստան երթաք, ոսկորնե՛ս օտար հողի մեջ չձգես: Քեզի հետ տար Մայր Հայրենիք»:

Ժամը մեկը կանցներ: Հուզումի և ուրախության խառն զգացումներով մեկնեցա:

ՆԵՐԳԱՂԹՈՂ

(«Ժողովուրդի ձայն» փետրվ. 3 1946 թ.)

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ Թ5 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

(Պեյրուքի Ֆրանսական համալսարանի զանազան բաժնեներու ուսանողները 22 հունվար 1946 թվակիր հետեյալ նամակը ուղղած են Ներգաղթի Տեղական Կոմիտեի նախագահին)

Պեյրուքի Ֆրանսական համալսարանի Բժշկական, Դեղագործական, Առաժնաբուժական, Քիմիայի, Փաստաբանական և այլ բաժիններու ուսանողներս, անսահման ու-

րախություն մը կողջունենք Հայաստանի Սովետ Կառավարության որոշումը ներկաղթի սկզբնավորությունը հայտարարող:

Օտար երկիրներու մեջ, օտար տրամա-

դրույթներուն ենթակա մեր առանձնական կյանքը միշտ հեռու մնաց իր հավասարակշռութիւնը գտնելի:

Այս լավագոյն առիթն զգուշացնելով կղիմենք ձեզի և ձեր բարձր նկատաւման կը հանձնենք մեր փափաքը առաջին իսկ առիթով Սովետական Հայաստան մեկնելու, երևանի հայ համալսարաններուն մեջ շարունակելու համար մեր մասնագիտութեանց կատարելագործումը:

Այս ձեռով հայ համալսարանական ուսանողութիւնը փրկված պիտի ըլլա միանգամ բնութիւնը անհորիզոն հետապնդումներէ, իր աշխատանքը կորսված պիտի չըլլա, և հայրենիքի իր ուսանող արեւակիցներուն հետ առիթը պիտի ունենա կազմելու միատարր այն ամբողջութիւնը, որ Սովետական Հայաստանի փառքին սերունդը կազմելու կոչված է և որուն այնքան խնամոտ գործը:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ԿՈՂՋՈՒՆՆԵՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆՑ ՍԿՍԵԼՈՒ ՇՐԱՀԱՆԳԸ

(Պեյրուսի Ամերիկայան Համալսարանի հայ ուսանողները հետևյալ համակը ուղղած են Լիբանանեանայ գաղութի ներգաղթի կոմիտեին)

Հրճվանքով կարգացինք «Արտասահմանից ներգաղթող հայերի Ընդունման և Տեղավորման Կեդրոնական Կոմիտե»-ին կողմէ՝ Սովետ Հայաստանի Բարեկամներու Ընկերակցության և Հայ Ազգային Խորհուրդի նախագահներուն ուղղված նամակը, որ կողմնէր սկսիլ ներգաղթի արձանագրությանը:

Դարերով պետականութենէ զուրկ, հետեւաբար՝ մտային, բարոյական, բնկերային, գաղափարական ու հավաքական կարողութիւններու անհրաժեշտ բարգաւաճումին զարկ տվող միակ պաշտպանութիւնն էր, մեր կարելի ուժերը հավաքեցինք ամբողջ ցեղով, պահելով և նույնիսկ զարգացնելով զանոնք, հակառակ դիմադրող բազմաթիւ պատճառներու: Եւ պատրաստվեցանք մեր սրբազան պարտականութիւններու կատարումին, միշտ հախառաղով թե պիտի հասնեն այս օրը անպայմանորեն: Եւ հիմա, հրճվանքով է, որ կղիմավորինք արտասահմանի հայերու ուղղված փրկարար այս կոչը:

Ստորագրայնենք՝ ուսանողներ Պեյրուսի Ամերիկայան Համալսարանի բժշկութեան, դեղագործութեան, տարրաբանութեան, բնագիտութեան, ճարտարապետութեան, փիլիսոփայութեան, մանկավարժութեան, բնկերային գիտութիւններու, գրականութեան, արտի և այլ ճյուղերու, կանոնավոր կերպով հետեւելով հանդերձ մեր դասընթացին:

Դանքով կնային Հայ Պետութիւնն ու Հայ ողովորդը ամբողջ:

Մենք կհավատանք մեր հայրենիքի իրական արժեքին, ողջմտութեամբ կգնահատենք հոն ձեռք բերված աշխատանքին արդունւնքը, և հայ պետութեան հրավերին առաջին պատասխանողները կուզենք ըլլալ, ցույց տալու համար համայն աշխարհին, թե հայ ժողովուրդը այսօր ավելի քան երբեք միատարր է ու կապված իր հայրենիքին և իր գոյութեան իրավունքը կտեսնեն այն գծին մեջ, որ զինք կմիացնի սփյուռքէն երևան:

Վստահ արժանաւալու ձեր բարյացակամ տրամադրութեան, կխնդրենք, որ ընդունիք մեր խորին շնորհակալութեան հավաստիքը:

65 ՍՍՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(«Ժողովուրդի ձայն» փետր. 3 1946 թ.)

րուն, միշտ ունեցած ենք հայրենիքի համալսարաններուն մեջ մեր մասնագիտութիւնները կատարելագործելու հեռանկարը:

Մենք կհավատանք, թե միայն մեր հայրենիքին մեջ է, որ պիտի կարենանք լավագոյնս զարգացնել մեր կարողութիւնները, որպէսզի մեր ջանքերը միացուցած մեր բախտավոր եղբայրներու աշխատանքներուն, հաճույքով և անձնփրկութեամբ ստարենք Սովետ Հայաստանի մշակութային ու գիտական ապագայի կերտումին:

Մեր սիրելի հայրենիքին, Սովետ Հայաստանի որպէս հարազատ զավակները, մեր ամբողջ սիրով և մեր ամբողջ գոհունակութեամբ կմաղթենք նվաճումներ և ուժ անոնց սիրելի Առաջնորդներուն, մեր շնորհակալութեամբ հայտնելով Սովետ Միութեան Մեծ Առաջնորդին՝ որ մեզ կուտայ բախտ մեր հայրենիքը վերադառնալու, գաղթաշխարհին տառապանքը միանգամ ընդմիշտ սրբելով մեր մատաղ սերունդին մատաղ ճակատին:

Այս մտածումներով և զգացումներով ահա կստորագրենք մեր նամակը:

Այս համոզումով, հարգելի Հանձնախումբ, կխնդրենք, որ մեզի նկատի ունենաք որպէս արձագանքող ու պատրաստ՝ առաջին հերթին ներգաղթելու:

49 ՍՍՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(«Ժողովուրդի ձայն» հունվ. 27 1946 թ.)

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԴԻՄՈՒՍԸ ՄԱՅՐ ԵՐԿՐԻՆ ՄԵՋ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԻՐԵՆՑ ՈՒՍՈՒՄԸ

Պեյրոսի Ամերիկյան Համալսարանի և Ման ռիկյան Ճյուների Գոլենի 41 հայ ուսանողներին հետևյալ համակը ուղղած են ներգաղթի Տեղական կոմիտեի նախագահին

Ամերիկյան Համալսարանի Հիվանդապահական բաժնի և Ճյուների Գոլենի ուսանողներին երախտագիտական զգացումներով ընդունեցին Սովետ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Սովետի հրավերը, ուղղված արտասահմանի հայերուն, Մայր Հայրենիք՝ Սովետական Հայաստան վերադառնալու համար:

Քիչ ենք թվով, որովհետև պանդուխտ հայության իրական սերունդին ամենեն ավելի քիչ տրվեցավ առիթը, զարգացնելու իր մրտային ու ֆիզիկական ուժերը:

Ուսանելով հանդերձ ծառայությանն ենք մեզ, մենք մոտեն հետևեցանք Հայրենիքի մեր բույրերուն մշակութային հառաջդիմության ու նվաճումներուն, և մեր մեջ օրրոտորեն հասակ նետեց երազը ըլլալու ա-

նոնց քով, անոնց կողքին, նստարաններու վրա և մատենադարաններու մեջ, սնանելու համար մեր մայր երակեն, հայ երակեն:

Սպասեցինք քաղցրաշունչ կանչի մը, մեր Հայրենիքի կանչին: Եվ ահա լսեցինք այդ շատ սիրելի կոչը: Եվ հիմա կբոցավառի մեր մեջ խանդավառությունը շուտով մեր քույրերուն միանալու:

Վստահ ենք թե Սովետական Հայաստանի մեր իմաստուն առաջնորդները և մեր հեծաբույն բարեկամն ու հայրը՝ արևագործ ՍՍՍՖՍՀ, պիտի ըլլան իրագործողները մեր փափաքներուն, և ընդունին մեզ ներս մեր հայրենիքի համալսարաններն:

Կապասենք այդ երջանիկ օրվան:

41 ՍՍՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(«Ժողովուրդի ձայն» փետրվ. 7 1946)

ՀԱՅ ԱՐՇԵՍԱՎՈՐՆԵՐ ԿԿՍՁՍԱԿԵՐՊՎԻՆ

Մարտերհայր իրավամբ կրնա պարծիլ, իր գործարանատեր կողակալներով: Անոնք խոշոր թիվ մը կկազմեն աղա քաղաքին մեջ: Ավելի քան 60 մեծ ու փոքր փապրիքներու մեջ աշխատող հայ բանվորներու թիվը կը հասնի 1000-ի: Այս գործարանատերերէն շատեր փափաք ունին իրենց մեքենաներով և կազմածներով երթալ Հայաստան ու զարկ տալ կոշիկի ճարտարարվեստին:

Արդեն ունեցան իրենց առաջին ժողովը և որոշեցին կազմել արտելներ: Ունին իրենց առժամյա վարչությունը: 20 միլիոնի հասցող դրամագլուխ մը պատրաստ է արդեն:

Այլի զարնող երկրորդ արհեստավորէն են դերձակները: Անոնք ալ իրենց կարգին

կազմակերպվեցան և ընտրեցին իրենց դիվանը: Անոնք ևս խոշոր թիվ մը կկազմեն բայց նվազ հարուստ:

Այս երկու խոշոր խմբակցություններուն բուն նպատակն է կազմել արտելներ և ներգաղթեն առաջ մեկնիլ Սովետ Հայաստան. Այս ուղղությամբ Փարիզ դիմումներ: Եղան: Արդեն կեդրոնեն պատասխանատու ընկեր Վ. Ադամյան հասավ քաղաքս:

Իրեն հետ առանձին տեսակցության ընթացքին ուրախությամբ հայտնեց, որ ԽՍՀՄ-ԼՂԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ ՀԱՐԿ ԵՂԱՍ ԴՅՈՒՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏԻ ԸՆԾԱՅԵ, ՈՐ ԱՆՈՒՔ ՇՈՒՏՈՎ ՄԵԿԵՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

(«Առաւօտ» փետրվ. 17 1946 թ.)

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ ԿՊԱՏՐԱՍՏՎԻՆ ՍՈՎԵՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԹԱԼ

Փարիզէն ստացված նամակն մը կիմանանք, որ կազմված է Յրանսահայ Դերձակներու Արտելը, որ կպատրաստվի մեկնիլ Սովետ Հայաստան և իր հետ կուզեն տանիլ 6—700 հոգի աշխատցնող արքիլի մը օժտված բարձր տեխնիկով:

Արտելի վարչությունն դիմած է «Սինկեր» կարի մեքենաներու ընկերության Յրանսայի ներկայացուցչին, որ հայտնած է թե, Ամե-

րիկայի հետ դեռ առևտրական կապ հաստատված չլլալով, ուղղած մեքենաները չէ կարելի հայթայթել:

Առ այժմ կնախատեսվի երեք «շղթա», ամեն մեկը 135 հոգի աշխատցնող: Նամակեն հայտնի կըլլա, որ Արտելի վարչությունը կուզեն գիտնալ, թե Ամերիկյան ի՞նչ մեքենաներ անհրաժեշտ են ամեն մեկ «շղթայի» համար՝ իր բոլոր կազմածներով, անոնց գի-

ները, մեքենաներու տեսակները, քառալուկ-
ները և արտադրական կարողությունը: Ար-
տելը կուզե հասկնալ թե Ամերիկյան ընկե-
րությունները ի՞նչ ունին այս մեքենաներեն
իրենց անմիջական տրամադրության տակ և
շունեցածները կրնա՞ն հայթայթել ուրիշ ըն-
կերություններ: Հայաստան առաքում կըր-

նա՞ն ընել: Կրնա՞ն թեքնիշըն մը ղրկել՝ հե-
տեկու համար մեքենաներուն և կամ կա՞
հայ թեքնիշըն մը ,որ հանձն առնե քանի մը
ամսվան համար միասին ուղևորվիլ և տե-
ղավորել մեքենաները:

(«Լրաբեր» փետրվ. 7 1946 թ. Նյու-Յորք)

ՍՏ. ԱԼԱՃԱՆՅԱՆ

Հ Ր Ա Ժ Ե Շ Տ Ե Ն Ա Ռ Ա Ձ

Այս ժայռերուն վրա բիրտ՝ փշրենք ուժգին հարուածով
Գաղթացույն այս հեամաշ մեզ հետ փառզ վեց դարեր
Որուն անտաշ կողերեն վազեց արյուն ու բողոք:

Հոգեւած օտար տուներուն ցուրտ ու խոնավ կանչերեն
Պիտի երբամ ու պիտի երբանք բոլորս ալ արդեն,
Ապրիլ վրան մեր հողին, ապրիլ հողին գորովով:

Մեզի իբրև տուն բլլան մեր դաշտերը հարազատ,
Մեր արտերը մեզ գետին, անհուն երկինք առաստա՞ղ,
Ուրկե Աստուած ալ դյուրութեամբ կնայի վա՛ր, ժպտերե՛ս....:

Մեւք բարո՛վ, կմեա մեր հիշատակը ձեզի,
Մեւք բարով, մեմի կանցնի՞նք մեր հորիզոնը շենշող,
Մեմք հո՛ղ ունի՞նք, ունի՞նք՝ հո՛ղ, ամեն աստղի հետ մրցող....:

Այս լեռներուն վրա օտար՝ այս դաշտերուն մեջ հուտքի
Մեր փայլերուն հետքերով գրուած կտակ մը կա ձեզ
Երկարող ծայրը ծովուն, արևելքէն, հարավէն՝
— Հայր դրախտ մը ջինեց նույնիսկ հեռու իր հողէն....:

(«Ժողովուրդի ձայն» մարտ 3 1946 թ.)

ՀՐԱԺԵՇՏ ՀԱԼԵՊԻՆ

Հոս ծնած եմ, ահա կերբամ,
Դու շեն մեաս Հալեպ փաղափ,
Աղբղ ու հացըդ ես շատ կերա,
Դու շեն մեա՛ս, ծնեղավայր:

Քեզի կրսեն արաբիստան,
Չորս կողմերդ դաշտ տափաստան,
Հայաստանէն եկավ նամակ,
Կենալ, չըլլա՛ր Հալեպ փաղափ:

ԱՐՄԵՆ Հ. ՊԵՏԻՐՅԱՆ

(10 տարեկան, Կրթասիրաց վարժաբանի Գ կարգէն)
(«Ժողովուրդի ձայն» փետրվ. 17 1946 թ.)

